

Tema 1: Hvad vil det sige at være et menneske?

Du skal kunne svare på, hvad det vil sige at være et menneske. Ikke så meget om "det ydre menneske", kroppen og dens anatomi og fysiologi, men mest om "det indre menneske", det som kaldes med ord som ånden, sjælen eller psyken. Hvad er et menneske, hvad består vi af indeni og hvilke konsekvenser har det?

Begreber

Begreberne skal læses i en trædet rækkefølge: 1) Du er et individ, som 2) har et hjerte, en fornuft og en vilje i dit indre menneske (ligesom du har en krop med sanser og muskler), og 3) konsekvenserne heraf er ansvar, skyld osv. Der er udvalgt fem vigtige begreber og flere andre kunne have været valgt også.

Individ

Ordet individ betyder u-delelig (in-dividere). Ethvert menneske er en éner og derfor principiel også alene. Ensomhed er et grundproblem.

Et individ er en gåde, fordi livet selv er et ufatteligt mysterium. Med individet følger de personlige ord JEG og DU. Mennesket er ikke en ting, men et personligt væsen.

Hjerte

Alle holder af (sig selv, andre, ting, meninger, osv. Alle føler ensomhed, kritik, anerkendelse. Ensomhedens smerte er alles virkelighed. Derfor er venner så betydningsfulde. Derfor går nogle til bunds i afhængighed af druk og stoffer. Derfor synes dårlige venner bedre end ingen (fx bander). Derfor er kærlighed og venskab de ord, som alle ved indeholder det, som hjertet altid søger. Venskab skal både gives og modtages.

Fornuft

Fornuften viser sig i vores sprog. Vi kan også reflektere og tænke ud og tilbage på os selv. Fornuften kan forudse, så man ikke bare kan kaste en sten, for i fornuften ved vi allerede, hvor den rammer - måske en anden! Hele tiden analyserer og vurderer vores fornuft og fælder mange domme, som lægger op en stillingtagen af os. Vi du lade dette ske? Vil du forhindre dette? - Fornuften stiller også hele tiden spørgsmål til verden: Både de nemme *hvem, hvad, hvor og hvornår* - og desuden de mere svære *hvordan og hvorfor*.

Vilje

Viljen har en *frihed*. Derfor kaldes mennesket også for *ånd*. I fysikken findes denne frihed ikke. Her er alt bestemt på forhånd af *naturlovene* (tænk fx på et billardspil: kuglerne har ingen frihed). Mennesket kan i hvert bevidst øjeblik vælge, om det vil gå frem eller tilbage, til højre eller venstre. Denne frihed er fysisk set ufatteligt, men den er selve betingelsen for at et menneske er et menneske og *ikke en maskine*.

Ansvar

Ansaret er måske menneskelivets mest centrale ord. Det er både skønt og skræmmende at have et ansvar. *Mine* handlinger afgør, hvordan det går for *andre*. Tænk på menneskets ansvar for hele jorden. Men der er også noget, som vi ikke kan ændre på. Det kaldes ofte for *skæbne*.

Det gode

Med hjertet og fornuften ved vi for det meste godt, hvad der er godt og er ondt at gøre imod andre. De fleste mennesker og religioner er enige om det meste, fx den gyldne regel. Det gode mærkes i *samvittigheden*. Det gode er en pligt, fordi man er et menneske.

Skyld

Skyld følger af den frie vilje og af ansvaret. Skyld er både positiv og negativ: Ros og ære - og kritik og skam. Flere begreber følger heraf: tilgivelse, straf, forsoning mv.

Angst og fortrolighed

Fornuften ser imod fremtiden og spørger. Det fremkalder angst. Særligt visheden om døden. TIDEN kalder bekymringen, uvisheden og angsten frem i sindet. RUMMET - den farvede bestandige natur - kalder tryghed og fortrolighed frem i sindet.

Mening og religion

At være menneske er også at spørge efter mening. Mening med arbejdet, med beslutninger og med selve livet. Hvor kommer jeg fra, hvad er meningen med livet og hvad sker der efter døden? Mening synes at være et grundlæggende indre behov og kommer især til syne gennem spørgsmålet HVORFOR. Religion er svaret på det store **hvorfor**-spørgsmål til livet. **Hvordan**-spørgsmålet til verden og livet besvares især i naturvidenskaben, i fysik og biologi. Også begrebet kunst har meget med ordet mening at gøre. Musik og billeder kan "sige" noget andet end sprogets ord.

De gamle grækere brugte treklangen *det gode, det sande og det skønne* til at udtrykke de grundlæggende ideer om menneskets oplevelse af verden og tilværelsen.

Bibeltekster

1: 1. Mosebog kap. 1,26-28: Skabelsesberetningen

[v26](#) Gud sagde: »Lad os skabe mennesker i **vort billede**, så de ligner os! De skal **herske** over havets fisk, himlens fugle, kvæget, alle de vilde dyr og alle krybdyr, der kryber på jorden.« [v27](#) Gud skabte mennesket i sit billede; i Guds billede skabte han det, som mand og kvinde skabte han dem. [v28](#) Og Gud velsignede dem og sagde til dem: »Bliv frugtbare og talrige, opfyld jorden, og **underlæg jer den**; hersk over havets fisk, himlens fugle og alle dyr, der rører sig på jorden!«

2: 1. Mosebog kap. 2,4-9: Adams skabelse

Dengang Gud Herren skabte jord og himmel, [v5](#) var der endnu ingen buske på jorden, og ingen planter var spiret frem, for Gud Herren havde ikke ladet det regne på jorden, og der var ingen mennesker til at dyrke agerjorden, [v6](#) men en kilde brød frem af jorden og vandede hele agerjorden. [v7](#) Da **formede** Gud Herren mennesket af **jord** og blæste **livsånde** i hans næsebor, så mennesket blev et **levende væsen**. [v8](#) Gud Herren plantede en have i Eden ude mod øst, og der satte han det menneske, han havde formet. [v9](#) Gud Herren lod alle slags træer, der var dejlige at se på og gode at spise af, vokse frem af jorden, også **livets træ** midt i haven og **træet til kundskab om godt og ondt**.

NB: Adam betyder *menneske* og Eva betyder *menneske-inde* på hebraisk

3: 1. Mosebog kap 2, 18: Menneskets ensomhed

[v18](#) Gud Herren sagde: »Det er ikke godt, at mennesket er **alene**. Jeg vil skabe en hjælper, der svarer til ham.« [v19](#) Så formede Gud Herren alle de vilde dyr og alle himlens fugle af jord, og han førte dem til mennesket for at se, hvad han ville kalde dem, og det, mennesket kaldte de levende væsener, blev deres navn. [v20](#) Sådan gav mennesket alt kvæget, himlens fugle og alle de vilde dyr navn, men han fandt ikke en hjælper, der svarede til ham.

4: 1. Mosebog kap. 4,6-10: Kain

[v6](#) Herren sagde til Kain: »Hvorfor er du vred, og hvorfor går du med sænket hoved? [v7](#) Hvis du gør **det gode**, kan du se frit op, men hvis du ikke gør det gode, lurker synden ved døren. Den vil begære dig, men du skal herske over den.«

[v8](#) Siden talte Kain til sin bror Abel, og da de en dag var ude i det fri, overfaldt Kain sin bror Abel og slog ham ihjel.

[v9](#) Da spurgte Herren Kain: »Hvor er din bror Abel?« Kain svarede: »Det ved jeg ikke. **Skal jeg vogte min bror?**«

[v10](#) Herren sagde: »Hvad er det, du har gjort? Din brors blod råber til mig fra jorden.

Andre tekster

6: Erich From. Fra *Kunsten at elske*, Gyldendal 2000, uddrag fra siderne 17-19:

.. Mennesket er begavet med **forstand**. Det er liv, der er **sig selv bevidst**. Det har bevidsthed om sig selv, om sine medmennesker, om sin fortid og om sine fremtidige muligheder. ... Det er bevidstheden om, at man er født uden selv at ville det, og at man dør imod sin vilje, at man vil dø før dem, man **elsker**, eller de før en selv, bevidstheden om sin **ensomhed**, om sin hjælpeløshed over for naturens og samfundets kræfter. ... Oplevelsen af ensomhed fremkalder **angst**. Den er i virkeligheden kilden til al angst. ... Desuden fremkalder den (ensomheden) skam og skyldfølelse. I den bibelske fortælling om Adam og Eva ser vi et udtryk for denne **skam** og **skyldfølelse** ved **ensomheden**.

... Menneskets **dybeste behov** må da være behovet for at overvinde sin adskilthed fra andre og forlade sin ensomheds fængsel. ...

Mennesket stilles til alle tider og i alle kulturer over for løsningen af ét og samme problem, nemlig hvordan det kan **overvinde sin ensomhed**.

7: Søren Kierkegaard: Om begrebet angst, §5 fra 1844

”Uskyldigheden er Uvidenhed. ....”

NB: Søren Kierkegaard henviser til beretningen om træet til kundskab om godt og ondt, 1. Mosebog kap. 3.

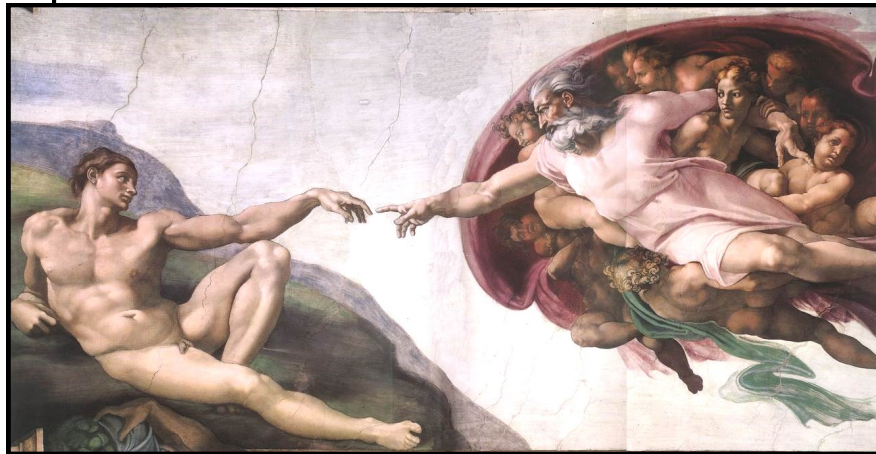
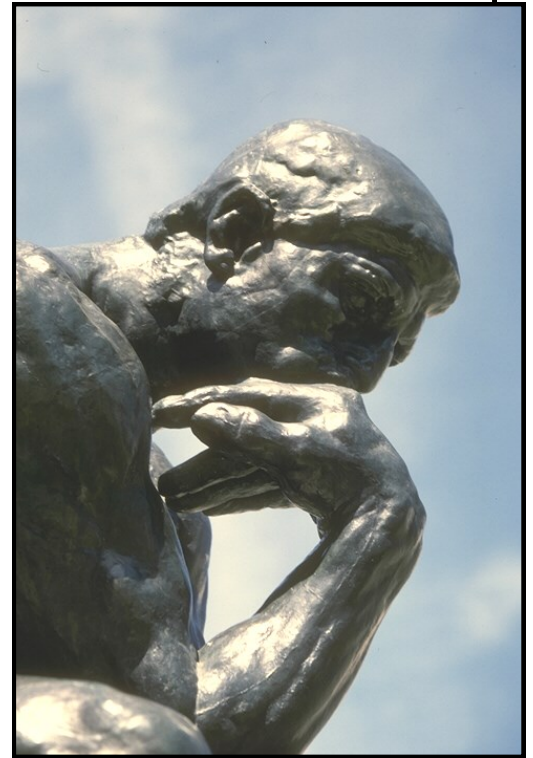
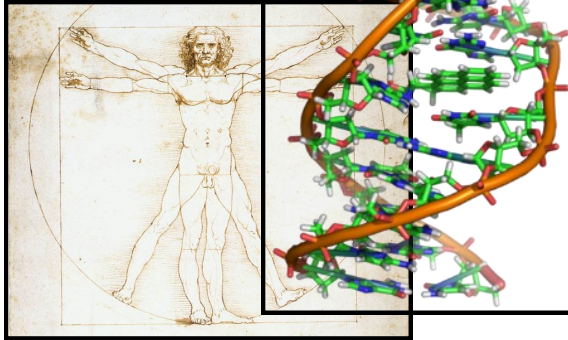
8: Citater af psykiater/psykoterapeut Victor E. Frankl (om ordet mening):

”Bestræbelsen på at finde **mening** med sit liv er menneskets primære drivkraft. ... Derfor taler jeg om viljen **til mening** i modsætning til lystprincippet (viljen til *lyst*, (Freud) og i modsætning til viljen til *magt* (Adler).”

”Ethvert menneske bliver spurgt af livet, og det kan kun svare livet ved at *svare* for sit eget liv; det kan kun svare livet ved at være **ansvarligt**”.

Citater fra bogen: Psykologi og eksistens, Victor E. Frankl. Gyldendal 2000.

Billeder og oversigter

Øversigt over menneskesyn

Kristent menneskesyn: Mennesket er et levende væsen ligesom dyrene, men kun mennesket er skabt i Guds billede (= Mennesket har en særlig lighed med Gud, så mennesket kan være i et slags fællesskab med Gud via tro, åbenbaring, ritualer, bøn, osv.). Fællesskabet er gået i stykker og kan kun genoprettes gennem Jesus, Guds Søn. Jesus kaldes i Bibelen også for Guds billede. Jesus er idealet på det gode.

Muslimsk menneskesyn: Alle mennesker er fra fødselen af muslimer og dermed Allahs ejendom. Gennem profeter og særligt gennem den sidste profet, Muhammed, anvises mennesket vej væk fra dets svaghed og vildfarelse tilbage til lydighed og tilgivelse for at bruge sine gudgivne evner og kræfter godt.

Biologisk menneskesyn: Mennesket er et biologisk væsen helt ligesom dyrene. I naturvidenskaben som fx i biologi tager man ikke stilling til religiøse spørgsmål om Gud og meningen med mennesket. Derfor kan et biologisk menneskesyn ikke stå alene.

Humanistisk menneskesyn: Mennesket har en ædel kerne i sig, som kan udvikles og opøves gennem sprog, kunst og videnskab. Der findes idealer, som man skal stræbe efter at ligne. Mennesket skal udfolde det, som det har boende i sig, nemlig en særlig menneskelighed i kraft af forstanden, kreativiteten og fornuften.

Eksistentialistisk menneskesyn: Mennesket er helt åbent og kan blive til næsten hvad som helst. Mennesket må først og fremmest vælge, hvad det vil blive og gøre. Der findes ingen faste idealer at søge trykthed og mening hos. Derfor anses tilværelsen også grundlæggende for at være fyldt med angst.

Ateistisk menneskesyn: Det ateistiske menneskesyn er altid stærkt præget af det biologiske menneskesyn og kan desuden både være præget af et humanistisk og/eller et eksistentialistisk menneskesyn. Ateismen mener ikke, at Gud findes og derfor gives der heller ikke nogen mening med livet uden for mennesket selv. Mennesket selv er målestokken for det gode og dårlige.

Perspektivering

Emne	Livsfilosofi og etik 1-4	Bibelske Fortællinger 5-8	Kristendommens udtryk 9-12	Ikke kristne Religioner 13-16
I	Hvad vil det sige, at være et menneske?	Begyndelse og urhistorie De første 4 kapitler af Bibelen meget om at være et menneske. Giv eksempler. Skabt i Guds billede.	Bibelen, historie og forkyndelse	Buddhisme: Livet er utilfredsstillelse og lidelse og angst, som man skal udfries af begæret efter. Hinduisme: Livet følger karmaloven og man må derfor genfødes og høste, hvad man såede i livet.
II	Hvad er det gode liv? <i>Ansvar</i> et for at livet bliver <i>godt</i> . Hvad er det gode? Det kan du hente forskellige svar på under dette emne.	Lignelser og Guds rige	Kirkehistorien og dens personer	Islam: Mennesket er skabt med særlige egenskaber og dygtighed og skal ved dem repræsentere Allah på jorden, men m. er ikke skabt i Guds billede. Allah billede er nemlig for ophøjet til at kunne rummes i et menneske.
III	Tro og Viden	Mirakler og påske	Kirker og ritualer	Ateisme, humanisme, sekularisering Mennesket er ikke skabt af nogen og er kun ansvarlig overfor medmennesket. Mennesket må forstå sig selv ved hjælp af sig selv.
IV	Gud – guder	Evangelierne Jesusfortælling	Trosbekendelser og kunst	Ikke-kristne begreber og -(ny)religiøsitet i kulturen

Links

Alle Bibelens Tekster: <http://bibelselskabet.dk/BrugBibelen/BibelenOnline.aspx>

Kristendom og islam: http://www.islamstudie.dk/dialog_komparativ.ligheder.htm

Pensum

1. Mosebog kap. 1-4

Begreb-brikker

Klip brikkerne ud og placer dem i en logisk rækkefølge eller i et netværk, sådan som de hører sammen. Forklar derefter, hvad du har tænkt med din placering af brikkerne til en anden.

Forklar ,hvad det vil sige at være et menneske "indeni" ved hjælp af brikkerne. - Hvis du synes, at noget vigtigt mangler, må du meget gerne prøve at forklare, hvad, der mangler, og hvorfor, du synes det. Eller lave et par ekstra brikker!

Mening	Ansvar	Tiden	Hjerte
Det gode	Individ	Skyld	Angst
Religion	Tilgivelse	Fornuft	Ros
Vilje	Fortrolighed	Rummet/ Naturen	Pligt